

GEMISTE KANS (3): WOW?

JUL GEEROMS (SECRETARIS KBG)

Europese verkiezingen 1994: Waardig Ouder Worden (WOW) haalt 3,5% van de stemmen. Het lijkt er op dat een ouderenpartij tot de mogelijkheden behoort. Bij de parlementsverkiezingen 1999 echter is WOW reeds enige tijd onwaardig aan haar einde gekomen.

Een gemiste kans? Ja en neen.

Laten we bij 'neen' beginnen. De onverwacht gunstige score bij de Europese verkiezingen was ongetwijfeld een uiting van het ongenoegen dat bij vele ouderen leefde (en nog leeft). Maar of dit een voldoende basis was voor een nieuwe partij? Men kan er op zijn minst heel erg aan twijfelen. Zelfs al zou die kans reëel geweest zijn, dan nog zat er niet méér in dan een kleine *one issue* partij, steunend op een vaag gevoel van onbehagen en zonder een goed doordacht en breed gedragen programma. Het onderling gekibbel dat volgde op het verkiezingssucces maakte dit al vlug duidelijk. Gekibbel dat jammer genoeg niet een beeld oproep van een waardige ouderdom. In Nederland, waar dergelijke partijen meer succes hadden met zelfs enkele gekozenen in het parlement, heeft zich trouwens iets gelijkaardigs afgespeeld.

Niet echt een gemiste kans dus, WOW.

De andere democratische partijen hebben wel een kans laten liggen. Zij hebben het signaal niet echt begrepen en er zeker tot nu toe niet adequaat op gereageerd.

WOW was niet alleen de uiting van een vaag protest tegen alles wat fout ging. WOW was ook een bewuste of onbewuste reactie van een deel van de oudere bevolking tegen een sluipende vorm van politieke uitsluiting: ouderen zijn steeds minder aanwezig en hun stem wordt steeds minder gehoord daar waar nochtans ook voor hen belangrijke beslissingen genomen worden. De verrassende verkiezingsuitslag van de ouderenpartij in 1994 kwam aan het eind van een trend die zich eind de jaren vijftig inzette.

Vlak na de Tweede Wereldoorlog waren nog 10% van de volksvertegenwoordigers ouder dan vijfenzestig. Dat kwam overeen met het aandeel van de 65-plussers in de bevolking. In 1999 - een halve eeuw later - zijn ze nog met zegge en schrijve twee (en ongeveer 1,4%) overgebleven. De Belgische bevolking telt ondertussen om en bij de 15% mensen die 65 zijn of ouder. Laten we dan gemakshalve nog buiten be-

schouwing laten dat ze 20% van het kiezerskorps uitmaken.

Zelfs als de groep ouderen ruimer omschreven wordt, is de toestand weinig rooskleurig. Meer dan 30% van het kiezerskorps is 55 jaar of ouder, maar nog geen 15% van het aantal volksvertegenwoordigers behoort tot die leeftijdsgroep.

De politiek is dus in een paradoxale situatie beland. De bevolking vergrijsd. De gemiddelde leeftijd van het kiezerskorps neemt toe. De burger leeft langer en blijft langer gezond van lichaam en geest. De vertegenwoordigers van het volk daarentegen blijken gemiddeld steeds jonger. Beter gezegd: in regeringen, parlementen en op andere plaatsen waar in naam van de burger beslist wordt, zwaait de middengeneratie de dertigers, de veertigers (vooral) en de vijftigers - de plak. Want ook de 30% jongeren tussen achttien en vijfendertig zijn in de politieke besluitvormingsorganen ondervertegenwoordigd.

Deze situatie is vergelijkbaar met wat zich in het bedrijfsleven afgespeeld heeft. De jongeren kwamen niet aan de bak, de ouderen werden vervroegd de laan uitgestuurd. Alleen, in de bedrijfswereid is deze toestand aan het keren. Jongeren vinden opnieuw werk en systemen van vervroegde pensionering worden teruggedraaid. Het laatste weliswaar voornamelijk vanuit de overweging dat vervroegde pensionering op termijn niet betaalbaar is. Maar toch hoort men meer en meer dat ouderen te vroeg naar huis sturen onverstandig is omdat op die manier veel ervaring, verworven kennis en vaardigheden verloren gaan.

De politieke wereld bekijkt dit anders. Een aantal partijen heeft na de verkiezingen van 1994 wel gereageerd door de formele leeftijdsgrenzen af te schaffen. Sommige hebben zelfs "seniorenwerkingen" opgericht. Maar dit heeft - voorlopig? - niet veel veranderd aan de feitelijke situatie dat ouderen steeds minder aanwezig zijn op verkiesbare plaatsen en dus in de vele parlementen die ons land rijk is. Getuige de samenstelling van de nieuwe parlementen na de verkiezingen van vorig jaar.

Neen, de belangrijkste bekommernis van de traditionele politieke partijen lijkt te zijn: vernieuwen door te verjongen. Een begrijpelijke strategie. Elke organisatie streeft er naar jonge mensen aan te trekken die de toekomst kunnen verzekeren. Bovendien is er ongetwijfeld een probleem van ondervertegenwoordiging van de jongeren in de politiek.

Ligt het echter zo voor de hand dat verjonging tot vernieuwing leidt? En alleen verjonging? Zou politieke verandering niet evengoed kunnen inhouden: ouderen met ervaring in andere maatschappelijke domeinen kansen geven om gedurende enkele jaren of legislaturen een politiek mandaat uit te oefenen? Omgekeerd zou het wellicht geen slecht idee zijn om politici die reeds (te) lang een mandaat bekleden, ertoe te stimuleren hun talenten en ervaring elders in de maatschappij ten nutte te maken. Meer jongeren, meer ouderen - het mogen bijna allemaal vrouwen zijn - én minder "professionalisering" of meer mobiliteit tussen politiek en samenleving: het zou de politieke besluitvorming ten goede komen.

In elk geval zouden de oudere kiezers zich beter herkennen in de volksvertegenwoordiging. Nu krijgen zij immers, minstens impliciet, de boodschap: naar de stembus gaan, dat moet - straks wordt dit misschien: mag nog -, maar daar waar het beleid gemaakt wordt, zijn we u liever kwijt dan rijk. Ouderen krijgen sterk de indruk

dat in politieke kringen het “deficitmodel” nog welig tiert. Ouder worden wordt gezien als aftakeling en gelijk gesteld met het afnemen van de lichamelijke en geestelijke vermogens. Natuurlijk moet er goed gezorgd worden voor oudere mensen. Ze hebben recht op een goed pensioen, een behoorlijke gezondheidszorg, gratis openbaar vervoer, zelfs een zorgverzekering – meestal zaken overigens die, als men er goed over nadenkt, ook niet onbelangrijk zijn voor jongere generaties. Maar ouderen die mee-praten en mee-beslissen, is dat echt nodig? Elders heeft al lang het “competentiemodel” ingang gevonden. Volgens deze zienswijze hebben ouderen gedurende hun leven een waardevol geheel van kennis en vaardigheden opgebouwd dat voor hen zelf en voor de maatschappij nog van zeer groot nut kan zijn en verder kan ontwikkeld worden. Dit houdt in dat er voor ouderen nog ruimte kan en moet zijn voor actieve deelname aan het maatschappelijk leven in al zijn aspecten en in dialoog met de andere generaties. Maar misschien brengt de “actieve welvaartsstaat” hier soelaas. In *De actieve welvaartsstaat in Europees perspectief* schrijft minister Frank Vandenbroucke dat participatie voor ieder individu een sociaal goed is en dat “maatschappelijke participatie ook (staat) voor ‘actieve veroudering’, waarbij ouderen niet langer als feitelijk afhankelijken worden aangezien, maar als productieve krachten die een waardevolle inbreng kunnen hebben in een sociale samenleving”. Zou het kunnen dat ouderen ook in de politiek een waardevolle inbreng kunnen hebben en dat sommigen de gemiste kans(en) zien liggen?

Dit alles is wel heel principieel gesteld en niet realistisch, zullen sommige lezers nu wel denken. En ze hebben hun argumenten reeds klaar.

Argument een. Ouderen moeten toch niet noodzakelijk door ouderen vertegenwoordigd worden. Natuurlijk niet. En vrouwen niet door vrouwen, jongeren niet door jongeren. West-Vlamingen zouden hun vertrouwen kunnen geven aan Limburgse volksvertegenwoordigers...

Argument twee. Ouderen kunnen hun stem laten horen via de dialoog tussen overheid en middenveld in inspraak- en overlegorganen. Alleen spijtig dat men in deze organen geen of zeer weinig ouderen tegenkomt. Zelfs in de commissie Ouderenbeleid van de Vlaamse Gezins- en Welzijnsraad zitten hooguit twee of drie ouderen.

Argument drie. Ouderen zouden toch hun eigen adviesraden kunnen opeisen, zoals de jongeren hun jeugd raden hebben. Wel, dat doen die ouderen ook. In veel gemeenten bestaan dergelijke raden zelfs, zij het dat ze niet altijd naar behoren functioneren en dat, als men ze verplichtend wil maken voor alle gemeenten, alle politieke partijen tegen zijn. Vroeger kende men zelfs een Hoge Raad voor de Derde Leeftijd. Die is echter een stille dood gestorven en men heeft de kans gemist om er opnieuw een op te richten.

Slotom van dit alles is dat het met de deelname van de ouderen aan de participatieve democratie ook niet zo bijster goed gesteld is.

Was WOW dan toch een gemiste kans? Men mag hopen van niet, want dit zou betekenen dat ouderen zich in toenemende mate gaan afkeren van de politiek en dit tot uiting brengen in hun stemgedrag. Het is duidelijk welk soort partij hierbij garen spint.